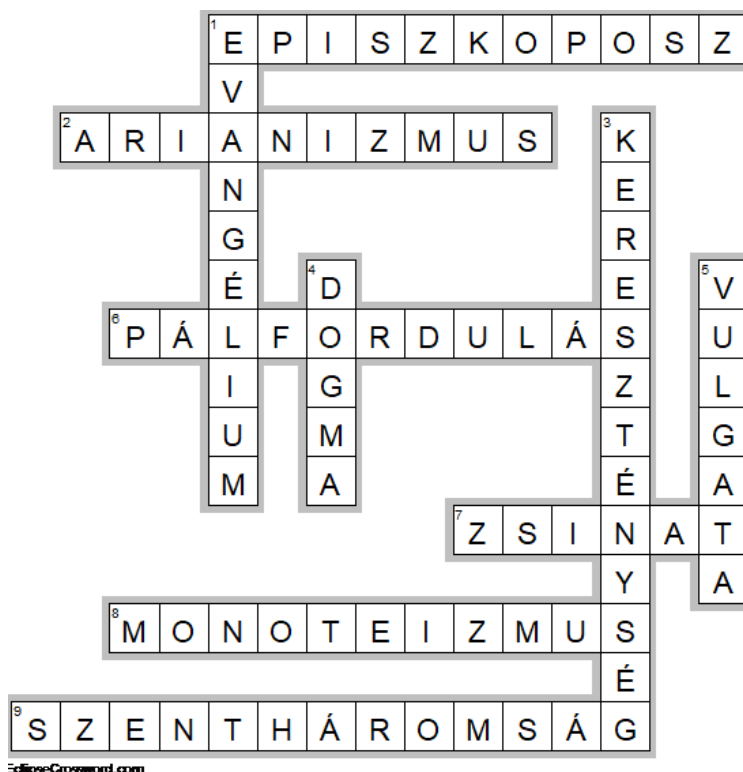

Értékelési útmutató

A feladatok legkisebb, önállóan értékelhető részeit, az itemeket a magyar ábécé kisbetűivel jelöltük (kivétel a keresztrejtvény). Az itemek már nem bonthatók fel részteljesítményekre, ezért azok már csak kétféleképpen minősíthetők: a tanuló megoldotta, vagyis az item megoldása jó (1 pont), illetve a tanuló nem oldotta meg, hiányos, vagyis az item megoldása nem jó (0 pont). Ha a tanuló megoldása nem egyezik meg teljesen az értékelési útmutatóban megadott válaszokkal, az eddig bevált gyakorlat szerint az igazolható jó válasz is pontot ér.

Ha egy feladat meghatározza a válasz elvárt elemeinek számát, és a tanuló ennél többet jelöl meg, akkor a megoldás sorrendjében kell értékelni. Ha a tanuló az összes válaszlehetőséget megjelöli, nem kaphat pontot.

1. feladat**10 pont****2. feladat****10 pont**

- Hammurapi
 - öntözéses földművelés vagy öntözéses gazdálkodás
 - d) kapa, eke *esetleg* ökör (A sorrend felcserélhető.)
 - „Az eke az élet fenntartója!”
 - ökor vagy ökrök
 - h) Tigris és Eufrátesz (A sorrend felcserélhető.)
 - ékirás
 - a munkafelügyelőknek vagy a munkát ellenőrző személyeknek *esetleg* parasztoknak
- Minden tartalmilag helytálló válasz elfogadható.

3. feladat**8 pont**

Állítás	Igaz	Hamis
a) Plutharkhosz nevezhette a legionáriusokat „Marius öszvérenek,” mert a málhájukat maguk vitték a katonák.	X	
b) A római hódítások igaz haszonélvezői a plebejusok voltak a Kr. e. 2. században.		X
c) Sulla próbálta a parasztság súlyát visszaállítani a Licinius – Sextius földtörvény felújításával.		X
d) A római köztársasági hadsereg eredetileg a zömében parasztokból szerveződött nehézgyalogságra alapozta ütőképességét.	X	
e) Pompeius olcsón felvásárolta a proscriptiók során meggyilkolt politikusok földjeit.		X
f) Caesar titkos szövetséget kötött Pompeius és Antonius támogatásával a szenátus ellen Kr. e. 60-ban.		X
g) Julius Caesar lett egyeduralkodóként az első császár (a szó is a nevéből származik).		X
h) Caesar az egyiptomi trónviszályokban hatalomra segítette VII. Kleopátrát.	X	

4. feladat**10 pont**

- a) Athén
- b) B) Kleiszthenész aláhúzása (Csak az aláhúzott válasz fogadható el.)
- c)
- A) század: Kr.e. 6. század vagy i.e. 6. század
B) ezred: Kr.e. 1. ezred vagy i.e. 1. ezred
*A hibátlan 2 válasz ér 1 pontot! Pontmegosztás nincs. A tanuló római számot is használhat.
Évszám nem fogadható el válaszként!*
- d) B) vagyon alapján és C) területi alapon aláhúzása
Csak a kettő hibátlanul aláhúzott válasz fogadható el az ábra alapján. Pontmegosztás nincs.
- e) A tisztviselők ellenőrzésére.
- f) rabszolgák és metoikoszok vagy együttlakók; esetleg a polgárok családtagjai (pl. nők, gyerekek)
A hibátlan 2 válasz ér 1 pontot! Pontmegosztás nincs. A sorrend felcserélhető.
- g) sztatégosz vagy hadvezér
- h) a népgyűlés vagy ekklészia
- i) Pl. A legfőbb törvényhozó és döntéshozó szerv a népgyűlés. vagy Konkrét példát említ a tanuló: Pl. A népgyűlés döntött háború és béke kérdésében vagy adókat vehetett ki vagy szövetséget köthetett.
Minden tartalmilag helytálló válasz elfogadható.
- j) szárazföldi, tengerparti, városi
A hibátlan 3 válasz ér 1 pontot! Pontmegosztás nincs. A sorrend felcserélhető.

5. feladat**14 pont**

- a) X Dzsószer
- b) 2. Kréta
- c) 1. bika
- d) 2. Apollón
- e) X Propülaia
- f) 2. Thuküdidész
- g) X diktátor
- h) 1. néptribunus
- i) 1. a keleti gótokkal
- j) X ezüst
- k) 2. Aurelianus
- l) 2. Szolón
- m) 1. I. Leó
- n) X Simon

Csak a helyesen bekarikázott szám vagy X jel fogadható el.

6. feladat**9 pont**

- a) egyistenhit vagy monoteizmus
- b) Mózes
- c) tízparancsolat *esetleg* törvényeket vagy isteni parancsokat
- d) babiloni *esetleg* asszír
- e) Jahve (A szöveg alapján csak ez fogadható el.)
- f) jeruzsálemi vagy salamoni
- g) zsinagógák (A korábbi szövegrészlet miatt csak többes számban fogadható el.)
- h) rabbik (A korábbi szövegrészlet miatt csak többes számban fogadható el.)
- i) siratófal

Minden tartalmilag helytálló válasz elfogadható.

7. feladat**10 pont**

- a) Periklész
- b) sztratégosz vagy hadvezér
- c) Julius Caesar vagy Caesar
- d) Kr.e. 1. század vagy i.e. 1. század (A tanuló római számot is használhat.)
- e) Diszkoszvető
- f) Mürón
- g) Laokoón-szoborcsoport vagy Laokoón
- h) Trója
- i) Augustus (*esetleg* Octavianus)
- j) Antonius és Lepidus

A hibátlan 2 válasz ér 1 pontot! Pontmegosztás nincs. A sorrend felcserélhető.

8. feladat**9 pont**

- a) B
- b) G
- c) E
- d) H
- e) C
- f) A
- g) — (Csak a kihúzott válasz ér pontot. Ehhez nem tartozik kép.)
- h) F
- i) D

9. feladat**10 pont**

- a) B
 b) D (Elfogadható az I megoldás is, ha csak itt szerepel.)
 c) F (Nem fogadható el a C beírása.)
 d) I (Nem fogadható el a G beírása.)
 e) C
 f) A (Elfogadható az I megoldás is, ha csak itt szerepel.)
 g) J
 h) K
 i) E
 j) H (Nem fogadható el az F beírása.)

A betűjeleket csak egyszer használhatja a tanuló! Ha 2 helyre írja be ugyanazt a betűt, nem adható pont.

10. feladat**10 pont**

Esszé

Az alábbi pontozást kell alkalmazni. **Figyelembe kell venni, hogy a tanulók az esszéírást még tanulják! Minden helyes válasz értékelendő a táblázat pontmegosztása alapján.**

Értékelési szempontok	Pontszám
Feladatmegértés	1
Tájékozódás térben és időben	1
Kommunikáció	1
Szaknyelv alkalmazása	1
Ismeretszerzés, a források használata és következtetések levonása	3
Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás	3

Feladatmegértés

A tanuló a feladat utasításának megfelelően összefoglalja a principatus államszervezetének működését Augustus korában, kiemeli az egyes tisztségek szerepét az egyeduralom megteremtésében. Egyéb kérdéseket (pl. Pax Romana kapcsolása a témához) legfeljebb az ábrából következtetve érint. (1 pont)

Ha a feladatmegértés 0 pont, akkor az egész esszé 0 pontos.

Tájékozódás térben és időben

Az esszében megemlíti a tanuló: témája a Római Birodalomhoz kapcsolódik vagy említi Róma szerepét (tér); Augustus principátusát a Kr.e. 1. és/vagy Kr.u. 1. századhoz kapcsolja vagy említhet (nem kötelező) konkrét évszámot (Kr.e. 27.-Kr.u. 14); *elfogadható*, ha az ókorhoz kapcsolja a témát (idő).

A tanuló utalhat a principatus kiépülésének előzményére: Actium (Kr.e. 31.) után Octavianus lett a politikai élet ura Rómában.

Az 1 pont akkor jár, ha minden szempontra (tér, idő) kitér.

Kommunikáció

Bekezdésekkel szerkesztett, logikus gondolatmenet, megfelelő a nyelvhelyesség, nincs durva helyesírási hiba. Legfeljebb 2-3 hiba lehet a helyesírásban. (1 pont)

Szaknyelv alkalmazása

A tanuló használja (az ábra alapján is) a témához tartozó konkrét és elvont fogalmakat (pl. állam, államszervezet, hivatalnokrendszer, császár, principatus/császárság, consul, senatus, pontifex maximus, censor stb.). (1 pont)

Legalább 4 fogalmat használ.

Ismeretszerzés, a források használata és következtetések levonása

A tanuló 3 elemre utal a forrásokat használva a témához tartozóan (3 pont): pl.

- az állam élén Augustus áll (princeps), egyeduralmat épít ki;
- princepsként befolyást gyakorol a szenátus/az államszervezet működésére;
- a vallási élet irányítása is Augustus kezében van, de a régi erkölcsök őre is ő;
- léteznek a köztársasági intézmények, de szerepük fokozatosan háttérbe szorul (pl. a népgyűlés);
- a római hadsereg irányítása is Augustus kezében van;
- több államszervezeti pozíciót is irányítása alatt tart Augustus: pl. princeps, pontifex maximus, néptribunus, imperator stb.
- testőrséget szervez (praetorianusok);
- létrehozza a hatalmának gazdasági alapját jelentő császári provinciákat.

Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás

A tanuló 3 elemre utal a témához tartozóan (3 pont): pl.

- a principatus a császárság burkolt formája: Kr.e. 27-ben formálisan lemond rendkívüli hatalmáról Octavianus, de a szenátus „felkéri” az állam irányítására (Augustus/princeps);
 - a korábbi köztársasági államszervezeti elemek (pl. magistratusok, szenátus) megmaradnak egy személy irányítása alatt;
 - a régi köztársasági időszakban nem fordulhatott elő a tisztségek halmozása (pl. többször volt consul Augustus), a principatus időszakában átalakul az államszervezet működése;
 - a praetorianusok elsősorban a princeps katonai védelmét látták el;
 - Augustus híveinek közigazgatási hivatalokat adományozott (pl. a császári kincstárban, gabonaellátásban)
- Augustus fontosabb tisztségei, jogkörei:
- a princeps (első polgár, a szenátus elnöke) elsőként szavaz a szenátusban, tehát befolyásolja és irányítja ezt a hatalmi szervet;
 - censorként a szenátus névsorát ő állítja össze, így eleve a híveit választja meg;
 - néptribunusként vétőjoggal rendelkezik, így a szenátus döntéseit érvénytelenítheti;
 - imperátorként a hadsereg legfőbb parancsnoka, ez a stabil hatalom egyik alapját jelenti Augustus számára; a másik hatalmi bázis az Augustustól függő hivatalrendszer;
 - a proconsuli méltóság helytartói hatalommal ruházta fel a fontosabb császári provinciákban (pl. Egyiptom jövedelemforrásai Augustus céljait szolgálják), hatalmát legatusai által gyakorolta;
 - pontifex maximusként a vallási élet tényleges irányítója.

Minden a témához tartozó helyes megoldás értékelhető!

Felhasznált irodalom a feladatoknál

1. feladat: Alkalmazás a keresztrejtvénynél: <https://www.eclipsecrossword.com/> (2021. 11. 15.)

2. feladat szövege

Száray Miklós (2018): *Történelem 9.* Alföldi Nyomda Zrt., Debrecen. 16. oldal

4. feladat ábrája

szerk. Pálincás Mihály (2020): *Történelem 9.* Oktatási Hivatal, Budapest. 18. oldal ábrája alapján (tananyagfejlesztő: Száray Miklós, Dr. Szabados György)

6. feladat átalakított szövege

Sulinet Tudásbázis: *A zsidó vallás kezdetei.* <https://bit.ly/3qDemKy> (2021. 11. 15.)

7. feladat megvágott képei

szerk. Pálincás Mihály (2020): *Történelem 9.* Oktatási Hivatal, Budapest. (tananyagfejlesztő: Száray Miklós, Dr. Szabados György)

a) 4. oldal	c) 34. oldal
e) 21. oldal	g) 24. oldal
i) 35. oldal	

8. feladat képei vagy képrészletei

- D) és G) Arcanum: Kézinkönyvtár / Haag lexikon / papirusz <https://bit.ly/31YbgGN> (2021. 11. 15.)
A), B), C), E), F) és H) Tóth Renáta Anna (2013): *A papirusztekercsektől az e-olvasóig.*
<https://people.inf.elte.hu/toruabi/Beadand%F3%20I/tekercek.html> (2021. 11. 15.)

9. feladat szövegei, szövegrészletei

- szerkesztő: Sarkadi István; konzulens Dr. Tóthné dr. Horváth Ágnes (2021): *A rómaiak mindennapi élete.*
http://www.romaikor.hu/a_romaiak_mindennapi_elete (2021. 11. 15.)
- a) római fürdőkultúra: *Tepidarium.* <https://bit.ly/3FicWJx> (2021. 11. 15.)
b) római tűzoltóság: *Róma tűzoltósága.* <https://bit.ly/3HrJskI> (2021. 11. 15.)
c) római gasztronómia: *Cato tanácsai a tartósításról* (eredeti forrás: Hoffmann Zsuzsanna: *Ételek és italok az ókori Rómában*) <https://bit.ly/3DvFa2U> (2021. 11. 15.)
d) római labdajáték: T. Horváth Ágnes (2021): <https://bit.ly/3qDWBul> (2021. 11. 15.)
e) települési higiénia: Günther Emerich Thüry Tanulmány (2003, 2-3. szám): *Település higiénia a római korban.* Mészáros Balázs fordítása. <https://bit.ly/3niD3dq> (2021. 11. 15.)
f) gyógyítás: *Mandragora.* <https://bit.ly/3DeNW5r> (2021. 11. 15.)
g) utazás: Mráv Zsolt: *Fogatos kocsik a Római Birodalomban. Cisium.* <https://bit.ly/3ouTaUn> (2021. 11. 15.)
h) a római divat: *Arcápolás. részletek* Bózsza Anikó: *A szépségápolás tárgyi emlékei Pannonia Magyarországra eső részén* c. Doktori Disszertációból <https://bit.ly/3otx6JP> (2021. 11. 15.)
i) szórakozás: Fehér Adorján: *Római régiségek. Az ünnepi játékok (Ludi publici).* <https://bit.ly/3cqt560> (2021. 11. 15.)
j) római nevelés: Hoffmann Zsuzsa: *Az antik Római embereszmény realizálódása az oktatás és nevelésben. A köztársaság kori oktatás.* <https://bit.ly/3kAexTa> (2021. 11. 15.)